

- واژگان**
- ۱- **يَأَيُّنَّكُمْ** (ایتیان: آسوده آمدن) : برای شما بباید. (آیه ۳۸)
 - ۲- **لَا تَشْتَرُوا** (اشتراء: معامله کردن، فروختن) : نفروشید. (آیه ۴۱)
 - ۳- **تَسَوَّن** (نسیان: فراموشی) : فراموش می کنید. (آیه ۴۴)
 - ۴- **مُلَاقُوا** (جمع مُلَاقٍ: اسم فاعل از لقاء) : دیدارکنندگان، ملاقاتکنندگان.
 - ۵- «لقاء» در لغت به معنای «حضور دو نفر در کنار یکدیگر» است و نقیض آن «حجاب» است. (آیه ۴۶)
 - ۶- **لَا تجزِّي** (جزء: کفایت کردن) : کفایت نمی کند. (آیه ۴۸)

نکات تفسیری

این آیات، خطاب به یهودیان عصر پیامبر اسلام صلی الله علیه وآلہ وسلم است که در مدینه و اطراف آن زندگی می کردند.

آیه ۴۰/۱: به پیمان خدا وفادار باشید

در این آیه، از یهودیان خواسته شده تا نعمت‌های فراوان الهی را - که در آیات ۴۹ به بعد ذکر شده - به یاد آورده و به پیمانی که با خدا بسته‌اند، وفادار بمانند.

آیه ۴۰/۲: آیات پیمان بنی اسرائیل

(الف) بقره ۸۲/ ب) بقره ۸۴/ ج) مائدہ ۱۲/

آیه ۴۱/۱: رتبه نخست کفر نباشد

در این آیه، از یهودیان زمان پیامبر صلی الله علیه وآلہ وسلم خواسته می شود که به آیات قرآن - که از جانب خدا نازل شده و گواه بر مطالب تورات است - ایمان آورده و در رتبه‌ی نخست کافران به آن نباشند؛ زیرا آنان دلایل روشن حقانیت دین پیامبر را می دانستند و به همین جهت، از آنان انتظار بیشتری نسبت به دیگر منکران می رفت.

آیه ۴۱/۲: فروش آیات الهی به مال دنیا

امام صادق علیه السلام فرمود: «عده‌ای از علمای یهود مردم را وادر می کردند که هر ساله هدیه‌ای به علما تقدیم کنند، ولی اسلام این عمل را لغو کرد؛ از این رو، آنان برای حفظ معاش و منافع خود، صفات نبی اکرم صلی الله علیه وآلہ وسلم را که در تورات ذکر شده بود، تحریف کردند و در واقع با این کار، آیات الهی را به مال دنیا فروختند.»

آیه ۴۸: اجازه‌ی شفاعت

با توجه به آیاتی چون آیه‌ی ۱۰۹ سوره‌ی طه، که می فرماید:

يَوْمَئِلاً تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذْنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَ رَضِيَ لَهُ قَوْلًا

«در آن روز، شفاعت هیچ کس سودی نمی بخشد، جز کسی که خداوند رحمان به او اجازه داده، و به گفتار او راضی است.»

در روز قیامت، کسی بدون اذن خداوند نمی تواند شفاعت کند، ولی کسانی هستند که از ناحیه‌ی خداوند اجازه‌ی شفاعت دارند؛ همانند پیامبر و ائمه‌ی اطهار علیهم السلام. بنابراین، این آیه ویژه‌ی کفار و گنهکارانی است که به دلیل گناهان سنگین از شفاعت اولیای الهی نیز محروم‌اند.

پیام‌ها

- ۱- گرت هواست که معشوق نگسلد پیمان / نگاه دار سر رشته تا نگه دارد. «أَوْفُوا بِعَهْدِكُمْ» (آیه ۴۰)
- ۲- فضیلت نماز، با جماعت است. «وَ ارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ» (آیه ۴۳)
- در بخشی از حدیث طولانی که پیامبر اسلام صلی الله علیه وآلہ وسلم در ثواب نماز جماعت فرموده‌اند می خوانیم:
- «کسی که بر آن باشد که در هر جا و در هر موقعیت و فرصتی، نماز خود را به جماعت بخواند... به ازای هر روز و یا شبی که توفیق شرکت در نماز جماعت را داشته است ثواب یک شهید را به او خواهند داد.»
- ۳- تلاوت کتاب آسمانی به تنها‌ی کافی نیست؛ بلکه تعقل نیز لازم است. «تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ» (آیه ۴۴)
- ۴- صبر و نماز، دو اهرم نیرومند در برابر مشکلات هستند. «اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلَاةِ» (آیه ۴۵)
- ۵- استعانت از خداوند در آیه‌ی «إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ» منافاتی با استعانت از امامان و اولیای الهی و آن‌چه به دستور اوست، ندارد. «اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ» (آیه ۴۵)

۴۶/۳- نظریه پاداش

گروهی از مفسران گفتند منظور از لقاء الهی مشاهده آثار قدرت او در صحنه قیامت و پاداش‌ها و کیفرها و نعمتها و عذاب‌های او است.

۴۶/۴- شهود باطنی

یکی از تأویلات از «لقاء الله»، نوعی شهود باطنی و حضور در پیشگاه خداوند است که پس از مرگ و جدایی روح از بدن و ورود در عالم مجردات حاصل می‌شود؛ به گونه‌ای که گویی انسان، خدا را با چشم دل در برابر خود آنچنان مشاهده می‌کند که جای هیچ شک و تردیدی برای او باقی نمی‌ماند.

آیه ۴۷: مقصود از برتری دادن بنی اسرائیل بر تمام جهانیان

در آیات متعددی از قرآن به بنی اسرائیل یادآوری شده که خداوند به شما نعمت‌های ویژه و خاصی داد که به هیچ کس از جهانیان عطا نکرد. مراد از این برتری و فضیلت جهانی، این است که خداوند پیامبران زیادی از بنی اسرائیل مبعوث کرده و معجزات فراوانی به آنان ارزانی داشت.

و إِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمَ اُدْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيْكُمْ أَنْبِيَاءً وَ جَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَ أَتَأْكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ. (مائده، ۲۰)

(به یاد آورید) هنگامی را که موسی به قوم خود گفت: «ای قوم من! نعمت خدا را بر خود متذکر شوید هنگامی که در میان شما، پیامبرانی قرار داد؛ (و زنجیر بندگی و اسارت فرعونی را شکست) و شما را حاکم و صاحب اختیار خود قرار داد؛ و به شما چیزهایی بخشدید که به هیچ یک از جهانیان نداده بود!

به سبب ناسپاسی بنی اسرائیل، فضیلت و برتری آنان به ذلت و بدبوختی منجر شد.

بِأُولٍ يُغَضِّبُ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِإِنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَ يَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحُقْقِ ذَلِكَ بِمَا عَصَمُوا وَ كَانُوا يَعْتَدُونَ. (بقره ۶۱)

(مهر) ذلت و نیاز، بر پیشانی آن‌ها زده شد؛ و باز گرفتار خشم خدایی شدند؛ چرا که آنان نسبت به آیات الهی، کفر می‌ورزیدند؛ و پیامبران را به ناحق می‌کشتند. این‌ها به خاطر آن بود که گناهکار و متجاوز بودند.

۴۴/۱- عالمان بی عمل

پیامبر اسلام صلی الله علیه وآلہ وسلم فرمود: «شبی که به معراج رفتم، مردمانی را دیدم که لب‌های آنان با انبرهایی از آتش بریده می‌شد». گفت: «ای جبرئیل! این‌ها چه کسانی هستند؟»

گفت: «آنان خطیب‌هایی از اهل دنیا هستند که مردم را به نیکی دعوت می‌کردند و خود را از یاد می‌بردند».

۴۴/۲- دعوت عملی

امام صادق علیه السلام فرمود: «کونوا دعاةَ النَّاسِ بِغَيْرِ السِّتْنَگِ؛ با غیر زبان‌تان (با عمل)، مردم را (به خدا) دعوت کنید».

۴۴/۳- درود بر عالم با عمل

امام کاظم علیه السلام نیز فرموده‌اند: درود بر عالمانی که به گفته‌ی خود عمل می‌کنند و وای بر عالمانی که فقط حرف می‌زنند».

آیه ۴۵: مراد از صبر

بر اساس روایات، روزه، نمایش عینی مراتب صبر و یکی از مصادیق بارز آن است.

(الف) امام صادق علیه السلام فرمود: «هرگاه برای کسی بلای سختی پیش آمد، روزه بگیرد؛ زیرا که مراد از "صبر" در این آیه، روزه است».

(ب) همچنین، روایت شده است که هرگاه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآلہ وسلم با مشکلی روبرو می‌شد، از نماز و روزه مدد می‌گرفت.

آیه ۴۶: منظور از ملاقات پروردگار در قیامت

۴۶/۱- آیات لقاء الله

در بعضی از آیات، خداوند از ملاقات انسان‌ها با خود در روز قیامت خبر می‌دهد.

(رعد/۲ - کهف/۱۱۰ - یونس/۴۵ - کهف/۱۰۵)

۴۶/۲- نظر اشتباه اشاعره

برخی اهل سنت و اشاعره معتقدند که منظور از این ملاقات، «دیدن خداوند» است که در روز قیامت اتفاق می‌افتد، ولی همان گونه که می‌دانیم این سخن باطل است؛ زیرا خداوند نه جسم است و نه سمت و جهت دارد تا دیده شود.